

Anders Forslunds väg genom den svenska policydiskussionen

Lars Calmfors

IFAU

19/9-2024

Två huvudtyper av ekonomer

- De i första hand metodintresserade
- De i första hand problemintresserade

Några hållpunkter i Anders karriär

- 1985/86: Doktorand vid IIES, Stockholms universitet
- 1988: Doktorand vid Nationalekonomiska institutionen, Uppsala universitet
- 1991: Doktorsdisputation i Uppsala
- 1998: Engagemang på IFAU
- ?: Biträdande chef på IFAU

Tidiga policybidrag

- ?: Underlag till professor Erik Lundberg
 - Kronans växelkursutveckling på 1930-talet
- 1986: Underlag till SNS Konjunkturrådsrapport
 - Fackets avvägning mellan reallöner och sysselsättning
 - Expansionen av offentlig sektor, effekten på lönenivån och undanträngning av jobb i privat sektor
 - Löneuppdrivande effekter av förväntningar om ackommoderande efterfrågepolitik

Bidrag till nordiskt lönebildningsprojekt

- Nordiska ekonomiska forskningsrådet
- Calmfors och Forslund (1990): svensk lönebildning
- Skattning av lönesättningskurva för Sverige
 - Samband mellan lönenivå och arbetslöshet á la Layard, Nickell och Jackman
- Arbetsmarknadsläget mätt med både öppen arbetslöshet och deltagande i arbetsmarknadsprogram
 - Endast öppen arbetslöshet verkade påverka lönenivån
 - Målkonflikt mellan att hålla nere öppen arbetslöshet och hålla uppe reguljär sysselsättning

Den aktiva arbetsmarknadspolitiken

- Enorm prestige – integrerad del av den svenska arbetsmarknadsmodellen
- Den första försvarslinjen när arbetslösheten började stiga 1990/91
- Hämningslös expansion av arbetsmarknadsprogrammen
 - 5,5 procent av arbetskraften i program
- Hård kritik av vår analys – till exempel från EFA
- Brister i vår analys
 - Inte kointegrationsanalys och felkorrigeringsmodeller
- Men samma resultat i många andra – bättre – analyser

Ett par senare arbeten om lönebildning

- Forslund och Kolm (2000)
 - Lönesättnings samband
 - Både öppen arbetslöshet och arbetsmarknadsprogram påverkar lönenivån
- Forslund, Gottfries och Westermarck (2008)
 - Kombination av Layard-Nickell-Jackman-modellen och EFO-modellen (den skandinaviska lönebildningsmodellen)
 - Bara öppen arbetslöshet påverkar lönenivån
 - En av få studier som funnit löneeffekter av arbetslöshetsersättningens nivå

NBER-rapporterna – kapitel tillsammans med Alan Krueger

- NBER-rapporten 2005
 - Stor direkt undanträngningar av beredskapsarbeten i byggsektorn
 - Arbetsmarknadsutbildningen inte samhällsekonomiskt lönsam
 - Ifrågasättande av tidigare tvärsnittsstudier över länder som skulle ha visat att större arbetsmarknadsprogram sänker arbetslösheten
- NBER-rapporten 2007
 - Svagt stöd för att arbetsmarknadsprogrammen under 1990-talskrisen skulle ha underlättat återhämtningen
 - Men viktiga för de arbetslösas försörjning

Inflytande

- Hård kritik från Ams
 - ”Bristande människosyn”
- Stor betydelse för politikens utformning
 - Utmönstring av beredskapsarbetena
 - Mindre volymer i arbetsmarknadsutbildningen
 - Inte längre återkvalificering till a-kassa genom deltagande i arbetsmarknadsutbildning eller andra arbetsmarknadsprogram

Översikt över forskningen om den svenska arbetsmarknadspolitikens effekter

- Calmfors, Forslund och Hemström (2002–04)
- Flera slutsatser:
 - Osannolikt att 1980- och 1990-talens arbetsmarknadspolitik haft positiva effekter på matchningseffektiviteten
 - Sannolikt positiva effekter på arbetskraftsdeltagandet
 - Stora undanträngningseffekter av subventionerade anställningar
 - Inga undanträngningseffekter av arbetsmarknadsutbildning
 - Negativa eller obefintliga individeffekter på arbete och inkomster av 1980- och 1990-talens arbetsmarknadsutbildning
 - Viss evidens för positiva individeffekter av subventionerade anställningar

Policyrekommendationer

- Mindre volymer för arbetsmarknadsprogrammen i framtida lågkonjunkturer än under 1990-talet
- Använd inte programmen för återkvalificering till a-kassan
- Subventionerade anställningar bör främst användas för dem som står längst från arbetsmarknaden

Ny översikt – Forslund och Vikström (2011)

- Delvis samma slutsatser som i den tidigare översikten men också skillnader
- Mer positiv syn på arbetsmarknadsutbildningen
 - de Luna, Liljeberg och Forslund (2008)
 - Bättre resultat för yrkesutbildning än förberedande utbildning
 - Bättre resultat generellt på grund av reformer
- Klarare forskningsresultat om positiva individeffekter av subventionerade anställningar än 2002–04
 - Forslund, Johansson och Lindqvist (2004)
- Slutsatser i samklang med senare internationella översikter (metastudier)

Intensifierade förmedlingsinsatser

- Goda resultat enligt utländska studier
- Mer evidens för detta också i svenska studier under senare år
 - Randomiserade experiment
 - Cheung, Egebark, Forslund, Laun, Rödin och Vikström (2023)
- Positiva effekter på övergången till arbete av fler möten med arbetsförmedlare tidigt under en arbetslöshetsperiod
 - Bättre hjälp för de arbetssökande att hitta lämpliga jobb
- Men också betydande undanträngningseffekter på dem som inte får del av insatserna
 - Ändå liten positiv nettoeffekt
- Nyckelfråga för arbetsförmedlingen: Hur kombinera ett ärendebaserat och digitaliserat arbetssätt med tillräckligt intensiva förmedlingsinsatser

Nordisk ministerrådsrapport – Forslund (2024)

Nuvarande situation

- Danmark och Finland: Stora resurser till arbetsmarknadsutbildning, små till subventionerade anställningar
- Sverige: Stora resurser till subventionerade anställningar, små till arbetsmarknadsutbildning
- Norge: Små resurser till alla program

Rekommendationer

- Danmark och Finland: Mer subventionerade jobb
- Sverige: Mer arbetsmarknadsutbildning
- Norge: Mer av allt

Skillnader i hur programmen organiseras

- Danmark: Decentralisering till kommunerna samtidigt som central myndighet, STAR, bistår med expertkunskap och utvärdering
- Norge: Politiken genomförs av NAV via lokalkontor där arbetsförmedling och socialtjänst är samlokaliserade
- Sverige: Externa utförare av matchningstjänster; Arbetsförmedlingen fördelar till olika spår
 - Kommunerna har egna program
 - Parterna har sina omställningsorganisationer
- Finland: Tre olika regeringsdepartement styr
 - Parallella kommunala program
- Bäst kombination av decentralisering och centralisering i Danmark och Norge?
 - Lägre långtidsarbetslöshet

Vad finns att lära från Anders resa genom den svenska policydebatten?

- Tyvärr inget randomiserat experiment
- Resan uppfyller inte heller villkoren för ett naturligt experiment
 - Svårt hitta matchande kontrollgrupp
- Det behövs mer forskning

Några slutsatser

- Gradvis skifte från makro- till mikrostudier av effekterna av arbetsmarknadsprogram
- Viktigt våga fokusera på policybidrag – alltför många för inriktade bara på publicering i *top five journals*
 - Forskare måste våga ”smutsa händerna”
- Nödvändigt att upprepa forskningsunderbyggda ståndpunkter även när det verkar avlägset att få gehör för dem och när de är politiskt impopulära
- Viktigt att kunna samarbeta med kollegor – forskning och policypåverkan allt mer av ett lagarbete
- Centralt med institutioner som skapar en kreativ miljö för policynära forskning med höga kvalitetskrav

Lämpligt motto?

Den mätta dagen, den är aldrig störst.
Den bästa dagen är en dag av törst.

Nog finns det mål och mening i vår färd -
men det är vägen, som är mödan värd.

Karin Boye, I rörelse, 1927